

Živali — medsebojne prijateljice.

Spisal *Andrej Rapè.*

edelja je bila. Pri Konjarjevih je dekla prinesla na mizo kislega zelja z žganci, in družina je posedla okolo mize.

Umerjeno so romale žlice določeno pot od skupne skledе do ust. Veliki hlapec je pravkar pogledal postrani pastirja, ki je stresel božji dar po mizi, in hotel nekaj reči, ali žlice, ki so doslej tako vztrajno hodile svojo pot, so zastale vsem. Nekoliko jih je ostalo pogreznjenih v zelje in žgance v skledi, nekaj sredi pota od skledе do ust, velikemu hlapcu in pastirju pa prav v ustih. Zavzdignila je vsa družina glave, in oči so se jim napele, ušesa so poslušala. Gospodnji je padla žlica iz roke, in zvrnilo se je zelje z žganci po mizi. Tako se je bila prestrašila, da se kar ganiti ni mogla. Oči so romale od velikega hlapca do gospodinje, od dekel do pastirja, izkratka: pogledovali so se vsi začudeno, vprašujoče, prestrašeno.

„Jaka! Za Boga, kaj je?“ je komaj izustila gospodinja.

Molk, ki je ležal kot stoti svinca nad obedujočimi, je bil pretrgan. Kakor nekaj oddih je splavalo nekaj nad nje. Kar slišen je bil oddih po teh besedah.

Jaka ni odgovoril. Potegnil je v naglici žlico iz ust, da je zazvenela med zobmi. Vrgel jo je na mizo, da se je žlica preobrnila do pastirja, in usta so mu hitro opravljala svoje delo, da spravijo zadnji požir dol v želodec. Potem pa je zavpil: „V hlevu! . . .“ In drl je ven iz veže, da je prevrnil stol s pastirjem in temu izbil žlico iz ust.

Pastir Janezek se je zagrabil za čeljust in žalostno gledal po raztresenih žgancih in po zelju in je nerodno pobiral pod mizo padlo žlico. Veliki dekli je šinilo nekaj kakor smeh okolo usten, ali oči so ji le ostale široko odprte in so izražale strah, dočim je gospodinja pohitela za hlapcem.

Gori pri odprtem oknu v šoli je stala gospodična Suzana, pripravlja je si zajtrk in tudi ta je obstala, se nagnila skozi okno in zavpila: „Jezus, Marija! Kaj pa je to?“ Pa je pustila samovar z mlekom, in po stopnicah doli so se začuli hitri koraki. „Kaj pa je?“ sem vprašal, stopivši iz sobe in gledal za hitečo gospodično.

„Pri Konjarjevih . . .“ je rekla v naglici.

Šel sem za njo.

* * *

Konjarjeva hiša stoji prav tik šole. Iz šolskih oken se vidi na njeno prostrano dvorišče in obsežne hleve.

V par korakih je bila gospodična na dvorišču pred hlevi. Tudi jaz sem prihitel tja. Hlapec je pravkar planil v hlev, gospodinja je hitela še po dvorišču, za njo prestrašena družina.

„Kaj je?“ so se vpraševale začudene oči vseh.

Iz hlevov so prihajali tako čudno-otožni živinski glasovi, da so rezali v srce.

Kaj je?

Na iztežaj je odprl hlapec vrata v hlev, in čuden, rekel bi, strašen, a obenem ginljiv prizor se nam je odgrnil.

Živina je z velikimi svojimi očmi gledala tako otožno in začudeno tja na sredo hleva, da te je ob pogledu nanjo sunilo v prsih nekaj čudnega, da te je nekaj grenkega zgrabilo v grlu.

Vola sta se bila odtrgala. S povešenima glavama sta stala sredi hleva in se oglašala tako otožno, in tako mokro so jima sijale oči, da se sam, gledaje to veliko živalsko ljubezen, nisi mogel zdržati solz.

Kaj je bilo?

Sredi hleva je ležal „pram“ in je bil z nogami okolo sebe. Tako žalostnih konjskih glasov še nisem čul v svojem življenju.

Z vseh naših obrazov je odsevala nekaka groza, in oči so bile široko odprte in orosele.

Krik hlapcev in gospodinjin se je mešal med čudno živinsko godbo.

In konj je bil vedno huje okolo sebe, in vedno otožnejši glasovi so se mu izvijali iz mogočnih prsi. Nozdrvi so se mu napele; kazal je velike, bele zobe.

„Jaka! Marija pomagaj!“ je vpila gospodinja, ali Jaka je stal nekaj časa kakor okamenel sredi hleva. Ta nenavadni prizor ga je bil skoro omamil, kakor nas vse. Nabralo se je veliko ljudi in vsi so osuplo zrl nekaj trenutkov v hlev. Živali so se žalostno oglašale, huje in huje je stokal konj in bil z nogami okolo sebe. O, ti živalski glasovi!

Moj Bog, sem si mislil. Je li mogoče, da celo nespametna živina toliko čuti za svojega sobrata? Da, mogoče je! Sam sem videl to nenavadno prikazen v živalskem življenju. In še več! Zdelo se mi je, kakor da so tekle solze iz živalskih oči.

Sirovež, ki ravna grdo z živino, naj bi videl ta prizor, in prepričan sem, da bi ne nalagal živini več dela, ki ga ne more izvršiti, ne rabil več biča, ko dobra beseda istotoliko lahko opravi. Uvidel bi, da tudi živina čuti, in da je res, da večkrat po čutu živina osramoti človeka.

Ta prizor pa je bil tem genljivejši, ako pomislimo, da se kar vidi, kako rada bi živina pomagala bolnemu tovarišu, vijočemu se v grozovitih mukah sredi hleva, pa ni vedela, kako. Ta dobra živina!

Jaka, veliki hlapec, se je prvi zavedel. Jel je ogovarjati „prama“ in ga dvigati. Žival bi si že prej sama pomagala, a ni mogla. Padla je ravno na zdravo nogo in z bolno se ni mogla opreti, da bi vstala.

In priskočili so sedaj ljudje, ki so bili doslej v nekakem otrpnjenju! Gledal sem obraze ob tem delu, in nekaj mehkega mi je božalo dušo.

Oh, človeško srce je tudi lepo in blago! Na obrazu vseh navzočih se je kazalo, da trpe z ubogo živaljo, in na misel mi je prišlo: „Pa naj je življenje na svetu še tako hudo, skrajno hudo ne bo, dokler utripljejo tako blaga srca, ki čutijo tudi z živalmi.“

Spravili so konja pokonci. In zopet prizor, ki mi ga ni možno popisati tako, kot sem ga občutil.

Živali so ob navzočnosti ljudi nekoliko utihnile z izrazi sočuvstva. Le njihove oči so žalostno, radovedno zrle sedaj po ljudeh in zopet v trpečega tovariša. Kakor hitro pa je stal konj pokonci, je šlo v vsem hlevu kot nekak oddih med ljudmi takisto kot med živalmi.

Tako čudno-veselo so se oglasile živali kakor bi se veselja zasmejale, kakor se oddahne človek po veliki nevarnosti, ki jo je prebil.

Konj si je kmalu opomogel, in kmalu se je čulo v hlevu hrustanje sena in prežvekovanje. Teliček pa je še večkrat vprašujoče pogledoval na bolnega „prama“, kakor bi ga hotel vprašati: „Ljubi pram, ali si sedaj zdrav? Ali ti je sedaj dobro?“

Ljudje so se razšli. Odšel sem tudi jaz, bogatejši za lep življenjski prizor.

In gosposdična Suzana? V samovaru ni bilo več mleka. Izkipelo je že . . .

Sirota Milica.

Spisal Ivo Blažič.

ako lepo, krasno je bilo onega jutra v gozdu! In Miličine stopinje so bile lahne, prožne, a srce je bilo polno boli, žalosti. Kako bi ne bilo to drobno srčece?

Milica je sirota. Zgodaj sta jo ostavila oče in mati. Kruh si mora služiti pri tujih ljudeh. In tak kruh je časih grenak ko pelin. Milici je že bil.

Dvanajsto leto je dopolnila in delati mora, pridno delati.

A ljudem ni nikoli dovolj. Pehaj se in trudi, vendar te bodo gledali postrani. — Tujka! Ta ni naša! — Glej jo! Solze ji silijo v oči. Ne more jih zadržati, cel potok ji lije po nežnih licih.

Lahno spe dalje po ozki stezici. Prvi sneg ji škriplje pod nogami. V desnici nese culico, z levico si briše oči.

„Zapodili so me iz službe. Dovolj jim nisem delala in vendar sem se trudila, kolikor so mi dopuščale mlade moči. Lenobo sem jim pasla in vendar sem prva vstajala, poslednja legala k počitku . . . O, moji starši, zakaj ste me ostavili tako rano?“

Njene vzdihne je čulo gozdno drevje, s katerega se je sipal beli sneg.

Prvi solnčni žarki mladega jutra so se obešali po vitkih vejah smrek, jelk in bukev. Snežni kosmiči so se blesteli ko kristali ob solnčnih trakovih. Lahno so odbijali od sebe jutranje solnce. In tedaj je bilo v gozdu tako svečano, tako praznično . . . Niso sicer prepevali krilati pevci, in ni zelenelo drevje. Ali ta bela, snežena odeja tako ugaja očem! In ti tisočeri kristali!